

Srīngararasamanjaree VIDHI.

శ్రౌంగారరసమంజరితిప్పిధీనామ
సా ట క మి దం.

ప్రతి పుద్విజయనగరరాజ్యము సంస్కృతపాఠశాలయాం
నాహితిశ్చ మమహోపాధ్యాయపదవీ
మునగరే

శ్రీమత్సైకిరంబునిధిచంద్ర మునూనాధ్యాయ
వెంకటశాస్త్రిగారువ్రాసిన
కీరామచంద్ర కథానామకేరిణ
శ్రీ కా క నా థ వి స్వ త్క స ం ద్రి ణ
విరచితం

సూక్తసంకలనము ముద్రాపాతములు ముద్రాపాతము
చట్టము శేషముగా చంద్రావళి.
శ్రీ గౌరీ నాథ విద్వాన్మహర్షి
రచించినది

మొదలైనవి, ముద్రాదలయినవి ముద్రాపత్రము.

111.

శ్రీమహాలక్ష్మ్యసమః.

శృంగారరసమంజరి వీధి. 3

శ్లో. త్రియం దేయాదేయా శ్రవణపుటపేయాచగణితీ
 ర్గిరామందం రామానుజ శివశివేతిప్రలపతోః
 హరాశంభాభక్తేః పరమభినివేశేనలనశోః
 కయోశ్చిద్యానోస్తస్మదసకదనా యూశవశయోః.

అపిచ.

శ్లో. శ్రీమాన్ యఃప్రణయక్రకోపసమయే మాభూద్వియోగఃకదా
 ప్యేనంయోజితవామభాగవతి తాన్యక్తానురాగోవశీ
 పాయూర్శ్చయమపారయా కరుణయా లింగత్రయాతీతవాన్
 విద్వాన్కోపి పుమాన్మహస్యశివకలా భాస్వజ్ఞాజూటవాన్. 2
 నాంద్యంతేసూత్రధారిః. అలమతివిస్తరేణ పురోవిలోక్య సహ్నం.

శ్రీమత్సకలసురాసుర విమలమకుటనికటమణిగణకింక ద్విగుణి
 త చరణనఖమయూఖిబాలకస్య, త్రిపురాసురతిమిర తిరస్కరణచరణా
 హిమకిరణస్య, జటావల్లరీసంజాత ముష్పాయమాణేందు శేఖరస్య, నిఖ
 లభువనజనన సమవసన్యసనచణవిలాసలాలసస్య, సందిభృంగిగణ జేగీయ

5 నిరుభమాన నిజాపాదానవిరాజమానస్య, తృతీయనయనజ్వలన
లాభసీక్ష్మకృతమదనస్య, గిరిజాసఖస్య, రామలింగేశ్వరస్య, యా
యాముపస్థానీయాఃసభాసదః, తద్యావద్గృహంగత్వా గృహిణీమా
హాయ గాపయిష్యామి.

పార్శ్వతోవలోక్య భావ! కింబ్రవీషి?

అహమేవ మధురకంఠం గాస్యామి. కిమధునాగృహిణీ సమాన
యనేనేతి.

భవతు అతిమధురంగాయన్నపి భవాన్ పురుషఃఖలు నయువతిః—
పునః కింబ్రవీషి?

అహమేవ అతిసుందర రమణీవేషం ధృత్వా మధురంగాస్యా
మితి.—

కించిద్విహస్య భావ! తథాపి,
శ్లో. వేణీంనిబధ్య తిలకంహ్యలకే విధాయ

కూర్వాసకం నిహితకందుకయుగ్మమంతః

ధృత్వా కుచభ్రమకరం నటతోపి నాదీ

వేషం నివారయతి తేవిపులాండకోశః.

శి

కింబ్రవీషి? అలం పరిహాసేన. అద్యభవత్ప్రయోగ్యమాణ ఏదో
నాటకే యథాశక్తి సాహాయ్యకం కరిష్యామితి.

ఈషద్విహస్య హర్తాకన్యంతమివ శిఖాముర్చహా భస్మత్రాసుం
డాంకిత లలాటో నాట్యసహాయం కర్తుమప్యనుచితవేషోపి తస్మాన్నవ
నాగరికోభవ, యద్యస్తి కుతూహలం.

కింబ్రవీషి? భావ! కథయ కేనప్రకారేణ నవనాగరిణో భవి
ష్యామితి.

సూ. తహిన్త్రుణు.

శ్లో. పురశ్చుడాంధృత్వా వలభిమివ వక్త్రస్యమహతీం

శిరఃపశ్చాచ్ఛాన్యం కలయతిలకే నాభికమపి
నిబద్న సత్తద్యస్యా పుష్పరివసనం తిర్యగరుణం
నవీనస్పత్వం నాగరికణవ నోచే త్పశురివ.

4

కింబ్రవీషి? తహిత్సదైవ సవనాగరిణోభూత్వా సాహాయ్యకం
కరిష్యామి. కథయ. అస్మదభ్యస్తేషు రూపకేషు కిమత్రాతి రమణీ
ఽనురూపకమధిక్రత్య సభాసదాంమనాంసి రంజయూమితి.

విచింత్య. స్మృతిమభిసీయ సానందం.

శ్లో. నాన్వత్పేరికులాభిశీతకరణ శ్రీకాశినాధాకవిః

శ్రమద్వేంకటశాస్త్రిణస్సతనయ స్తక్తేచ శబ్దాగమే
వేదాంతేపి కవిత్వతత్త్వ కలనహ్యహ్మసుభాషాసుచ

చాగ్రీణ్యంచ విహన్విభాతి సుమహాభక్తస్మి నారాయణే.

5

తేన సత్కవినా సమ్యక్ శృంగారరసమంజరీ వీధీనామ్నా ప్రణేతే
యం తదస్మిన్సం ప్రయోక్యతే.

భావ! కింబ్రవీషి? నాచ ప్రయోగేభాభినేయాశ్చేతి. తస్మిప్రస్తూ
యతాం సంగీతక ముపక్రమ్యతాం భవాన్యాం భూమికాంధారయసి?

కింబ్రవీషి! చంద్రశేఖరనామ రసికశేఖరస్తస్యమిత్రం మదన
దాసాభవామితి.

శ్లో. అహంశు చంద్రశేఖరస్య భూమికామావహామి.

ఏషోష్ఠిచంద్రశేఖరస్సంవృత్తః.

ఏషోహం మదనదాసస్సంవృత్తః (ఇతివిహ్నింతౌ)

ఇతి ప్రస్తావనా.

తతఃప్రవిశతి రశికశేఖరః. సమంతాదవలోక్య దీర్ఘముష్ణం
నిశ్వస్య హంతవిఘ్నవత్యఃఖలు పౌర్ణిథార్థసిద్ధయః.

యతః.

శ్లో. తైస్తైర్వచోభి రనునీయ వినీయ గోత్ర

స్థాలిత్యదోషమవనీయ కుచాగ్రచేలం

యావత్ప్రలోభ్య ననితాంచ చుచంబిషాగు

పక్షౌఘనకథ్యనతి కుక్కుట ఏషతావత్.

సమంతాదవలోక్య.

శ్లో. వచాంసి శ్రూయంతే యదభిస్సమరీణాం మిథ్యభానో

మహంసి ప్రియంతే కతిచన రవేః పౌర్ణితి శ్చైవ

సరాంసి భ్రాజంతే స్ఫుటకమలతేజాంసి పరితః

మహంసీం దోఃపశ్చద్దిశి గతవయాంసి చ్యుతి మగుః.

నన్వేషాహ్యుదయగిరి శేఖర విహర దశిశిరకుకిణ ప్రసరణ
నిష్యందిమరందబిందుపాన తుందిలేం దిందిరసుందర ఝంకార భరిత
సరోవరస్య, అనిశాంత రత్యంత విశ్రాంత కాంతామణి కుచమండల
విలసిత ఘర్మజలకణినిక రావనయన పునర్మదనోద్దీపనచణ మండమా
రుత సంచార విలాసస్య, కుక్కుటరవశ్రవణ భీతభీతపలాయమాన గృ
హగమనత్వరమాణ జారచోరవిషమస్థితి పదవిన్యాసభాసురస్య,
అగ్నిహోత్రప్రణయనత్వరమాణ కర్త్రందిబృందజేగీయమాన కేశవాది
నామోచ్చారణ జనితరవభరిత తటాకతీరస్య, నగరమాలిన్య నిస్సరణ
వ్యగ్రవేత్ర హస్తరాజభట ప్రతోద్యమాన చండాల హస్తసమూర్జన
సముద్భూత ధూళిధూసర రాజమాగ్నస్య, ప్రభాతసమయస్య లాగీ
మావహతి విభావరీ.

కించిత్పరిక్రమ్య, సమంతాదవలోక్య, అహోపురస్యేతదామ
 ణీయకం:— ఇయంహ్యక్షయ్య లక్ష్యాధికధన సంపత్త్యుపలక్షితత్వాదగ
 ణితయక్షేత లక్షీకాణాం వణిజాం ఖలువీధి:; యత్రచ యవతిలమాష
 ముద్గదాన్యసువర్ణరజత ప్రవ్యవిక్రియ లబ్ధరూపికాశుద్ధిప్రకాశక ప్రస్తరశ
 కలసంఘట్టజనిత ఖంగీతిరవవిలసిత ప్రతిధ్వాన మనోహరాః అంతర్న
 హా:; యస్యాంచ దేశాంతరప్రాప్తానన్యగ్ర సముదగ్ర శూద్రజన కఠిన
 పృష్ఠసంవాహ్యమానవణక తిల హరిద్రాది భరితగోణాతిపాతజనితరవ
 భరితాః రాజపథా:; యత్ర న్యవహర వ్యగ్రబుద్ధితయాసమ్యగ శృణ్వ
 తామపివణిజాం తిధివారసక్షేత్ర వర్జ్యాదిప్రకథకచాత్ర పంచాంగహస్త
 యాచకజన సముష్టోష సమాకులాః ద్వారప్రదేశా:.

సమ్యగవలోక్య, సాయంత్రికస్య కస్యచిదతిధనికస్య పోలిశేష్ఠినః
 కశత్రనత్నం.

ఇయంహి.

శ్లో. అత్యంతసూక్ష్మ విమణాంబరధ గణేన
 ప్రత్యంగసంస్థిత సముజ్జ్వలభూషణేన
 వేదేభరేణ సననాగరికాపిన్ద్రశ్య
 స్త్రీనివ్యనక్తిఖలుసస్వరహపభేద:.

అహో అస్యా: దేహశాంసర్య! కించ,

శ్లో. వీధినత్యధుల వర్తులతన్నితంబ
 నింబవృథుం జయతి మూన్మథ మేకచక్రం
 బైస్కిల్సువాహన మిదం స్తనకుట్రతేతు
 గోటివతస్య నిహితే హ్యవలంబనార్థం.

అన్యోవలోక్య, అహోఇయంహివాగ విలాసినీనాం గృహ
 వాటికా? యత్రచప్రాభాణిక సంగీతభంగీసమభ్యసనచణ శాలికా

మణి నృత్యానుకూల తాలలయావేదకజరతాంగనాకరప్రతోద్యమాన
 కాష్టశలాకా ప్రఘట్టన జనితరవభరితాః అంతర్గహ భూమయః,
 యస్యాంచగాయక విదూషకమార్దంగికవైణిక నవనాగరిక జ్యోతిషిక
 వికటనట జూరచోర సంచారభాసురో రాజమార్గః, యత్రచోభయ
 సార్వదరీదృశ్యమానాభ్రంలిహశిఖరహరక్రీడేణి పరిచ్ఛన్ననిజకిరణ
 నికరతయా వారవిలాసిసిఖి రపహృతవసురివ నతతాపభృశ ముష్కరశ్రీః,
 యత్రచ రత్యంత విశ్రాంత వారకాంతామణి శ్రమజలకణనికరాపనయ
 నే విధేయ స్సముపచార ద్విజరాజః, యత్రచ శబ్దశాస్త్రీశవ స్వరసంధిః
 ధాతువాదః అంతరంగే బహిరంగస్యసిద్ధతాప్రకల్పనాచ, యస్యాంచ న్యాయ
 శాస్త్రీశవ ద్రవ్యగుణకర్మ సామాన్య విశేషసమవాయాభావః ప్ర
 తిపాదకోక్తిః, యత్ర మీమాంసా నిగమశ్చన ధర్మచింతాబుద్ధిః, య
 స్యాంచోత్తర మీమాంసాయామివ కళిత్ర పుత్రమిత్రాది సుబంధవిరా
 గ ధనత్యాగ మాసత్యాగ లజ్జాత్యాగ సూప సాధన చతుష్టయా నుపప
 న్నస్య అఖండాసందాద్వైతవాదస్ఫురతి, అలంకారశాస్త్రీశవ వ్యాజో
 క్త్యతిశయోక్త్యోర్విలాసః, యాకిలసుమనోవిలాసన త్తయాస్వర్గలోకశ్చవ,
 సుకృతకరక్రీడలాసక్త తయా భూలోకశ్చవ, భుజంగభూషిత తయా
 నాగలోకశ్చవ తేజీయ తేతరాం.

పురోవిలోక్య— ఇయంవా.

శ్లో. ద్వారోపాంత నివేశితోరుకదళీ స్తంభద్వయ స్తోపరి

గ్రధ్ధాం శోరణమాలికామివ లనతేన వర్ణముద్రాచితాం

కాంచీం మారని కేతసస్య దధతీ విద్రవ్య సంవ్యాసకం

వక్షోజౌ ప్రవిలోకయంత్యతితరా మాయాతి వారాంగనా.

స్వ. జ్ఞాస్యామి తావదేనాం కింప్రయోజనముద్దిశ్య కుత్రవాగచ్ఛ తీతి?

[ప్రకాశం. అయే ! వారసుండరి కుత్రవాగమ్యతే కింప్రయోజనం ?

స్మృతిమభినీయ కింబ్రవీషి ?

అస్తికిల కనకలతికానామవారాంగనా తద్భగిన్యాః ప్రథమ రం
గాధిరోహణ మహోత్సవో భవిష్యతి తదవలోకనాయగమ్యత ఇతి.

సాధుద్రష్టవ్యవ తాదృశ మహోత్సవః చక్షుః ఫలభూతః.
తదహమపి యావదాగచ్ఛామి—గచ్ఛగ్రతః గచ్ఛంత్యాః సౌందర్యం
నిర్వర్ణ్య—

శ్లో. శైవాలస్యచ రామణీయకమధో మీనాతిచాంచల్యమ
ప్యత్యంతం ప్రసమీక్ష్య షడ్మసుషమాం వీచీసమాచీనతాం
కోకద్వంద్వవిలాసికాం బిసులనచ్ఛోభాం పిపాసుర్మువా
కోలావణ్యసుధాప్రపూర్ణసరసీ సైషేతి సభామ్యతి.

అన్యతోవలోక్య, కించిద్విహస్య,

శ్లో. ఏత్యాన్యస్మిన్కవాటం ధ్వనయతిచవిట వారకాంతాన్యసంగం
కుర్వంత్యంత స్ఫుకై శ్యం శ్లిథమపిభసా దూర్ధ్వముద్యత్కరాభ్యాం
యావద్భూతితావత్సుకతినకుచయోః కీవరత్వాచ్చవోశ
గ్రంధిర్భేభిద్యతేంత ర్నివసితమపివా నాభియాతుంశశాక.

అన్యతోవలోక్య—ఇయంఖలు బి.యే.; బి.యెల్. ఇత్యాది
బిరుదావళి ప్రశస్తమాతాం ప్రాడ్వివాకాధికారిణాంతాకికానాం వీధిః—
యత్రచ వాదిప్రతివాదినో రన్యతీర పక్షవిజయ జనితామితానంద పూ
ణాః=త్రుమిత్రగద్గదికస్వరాగిరః ప్రవర్తంతే, యత్రైకతత్త్వకూట సా
క్ష్య శిక్షావిధివిచక్షణ జనబోధ్యమాన వచన శ్రవణజనితవైలక్ష్యవీక్ష
ణవ్యాకులాః సాక్షిణః..

ఇయంఖలు శ్రౌత స్మార్తాది నిత్య కర్మానుష్ఠాన తత్పరాణాం
వైదికానాం వీధిః. యత్రైకతోవేదికాయా ముపవిశ్య ముహుర్ముహు

రథనికత్వాన్ని శ్వస్య సమధికధనలాభోపాయతయా స్వకన్యావిక్రయణ
వ్యవహారః పునశ్చైకతో అగ్నిష్టామవాజపేయ పాండరీకాదికర్తృకలాప
కరణమీమాంసార్థం వివదమానానాం బ్రాహ్మణానాంసంఘః.

కతిచిత్పదానిగత్వా పురోవిలోక్య అయంవాకిల జరాశిధిలాం
గయప్తిః కంపమానశిరాస్సర్వతశ్శూన్యమివపశ్యన్ చింతయతీవకశ్చిన
బ్రాహ్మణః తమేనముపగమ్యపృచ్ఛామి చింతానిదానం.

ఇత్యుపసృత్య, భోతాత! కిమత్యంతః ధన్యమాన ఇవదృశ్యనే
కథయ తచ్చింతాకారణం.

స్మృతిమభినీయ. కింబ్రవీషి ?

శ్లో. దృష్టాన్యత్ర యతాతి దృష్టిమభిహో దేహస్థగోష్ఠాంజరా
శ్లాక్ష్మ్యంవీషీతు మతు మేవసుదృఢాశ్లేషే పునర్వేషణే
శయ్యాయాంశయితాప్యధఃకృతముఖం నైవ్రాత్రరంభాపతే
కాంతాధిచ్ఛమవార్థకం హ్యకరవం కింక్రమైనాహికం. ఇతి.

భోవృద్ధబ్రాహ్మణ! శ్రుణు. కమ పృషాయం కథయామి యేస
యువత్యాః కమనీయహుపో భవిష్యసి.

శ్లో. యంతానన్యా స్ససరపియథా స్థానవనప్రబద్ధ
నేకశాస్త్రస్వార్థా నిర్వరచయతథా గంజనద్రవ్యయోగాత్
కృత్యాశేషేవహుషి సతతం ఔరకరాశ్రిభిమాపా
స్త్రీణాంరమ్యా నవఇవ యువా భాససే కాత్రశింకా.

కింబ్రవీషి ? సముచితప వైషప్రకార ఇతి.

తర్హిగచ్ఛస్వకృత్యనివర్తనాయ.

కతిచిత్పదానిగత్వా పురోవిలోక్య సోల్లాసం.

అయంకిల కాంచిత్యంఘ సంస్కరణ నామకసభాం ప్రవిశ్య నవ
నాగరికజన సంగీత కలావిలాసభానమాన బాలికామణీనాం పురత్యో
యత్కించిదుపన్యస్యతీవ తదత్రగత్వా పృచ్ఛామిభవాన్ కః! కిమర్థ

కసి! కింనామధేయోధవాన్, కిమత్రోపన్యస్యసి?

శ్రుతిమభినీయ, కింబ్రవిషి? దాంభికధర్మాచార్య ఇతి మన్నా మథేయం సర్వజన ప్రసిద్ధం. నకదాపిశ్రుతిపథంగతోభవతః- పురాణిల మ హర్షయః యానినర్ణాశ్రమధర్మని సూపకశాస్త్రాని మన్వాదీని రచయా మాసుః తాని, తదానీం తత్కాలానుగుణ్యేన ప్రవృత్తాని, తత్కాలీన జనైరాదృతాని. ప్రకృతేచ ఏతత్కాలాను గుణ్యేన పునస్సంస్కరణీ యానీతి.

కేతేవిషయా ఉపన్యస్యంత ఇతిచేదుచ్యతే—

శ్లో. రజస్వలాయాశ్చవివాహపక్షః। పునర్వివాహోక్షతయోనివత్త్యా।

ద్వీపాంతరస్యాభిగమోద్ధియానా। చ్ఛాఖావిభేదస్యసదానపేక్ష ఇతి.

భో దాంభిక! ధర్మాచార్య! సాహసికాగ్రేసర! తహిం పూర్వ మేతే విషయాః కిమర్థం ప్రాచీనైః ప్రతిషిద్ధాః అనాదృతాశ్చ.

కింబ్రవిషి?

తురష్కరాజ్యకాలే, తిద్బాధానశాద్బాల్యవివాహ ఆదృతః.

స్త్రీణాం సనర్థివాహాభ్యుపగమే స్రూరప్రకృతయోయునతయః కదాచి తస్మాదనుగుణం వరఇతి, తం మారయిత్వా పునరన్యం స్వానుగుణం వ్యసీరిన్నితి తన్ని మేధః కృతః. జీవన్ భద్రాణి పశ్యతీతి న్యాయేన స ముద్రమధ్యే సౌకయా గచ్ఛతాం, వాతప్రకోపాదినా కాండే మరణం స్యాదితి, సోపి నాదృతః. ప్రకృతేచాంగ్లేయరాజాధిపత్యే స్తావృశబాధా దికంనాస్తి. సౌక్యా అతిదృఢతరా నిబద్ధాః పరకీయహింసాయాం రాజదంజో భవతీతి, పరహింసాయా శ్చానవకాశః. కింబ్రూమో వాచా మగోచరవ ఏ ఆంగ్లేయరాజవ్యవహార ప్రకారం. యథాయత స్ఫుఖం రా త్రిషు స్వమిషు; దివా సుఖతరం భునన్తుః ఇది. శాఖాతిభేద స్సవేదచో దితత్వాభివార్ధవా త్కల్పితత్వా జనవసరవచ.

పునః కింబ్రవీషి

శ్లో. సత్యానంపది పుత్రమిత్రమకళత్రాద్యాశ్చ యేబాంధవా |
 స్తే తస్యాస్తు విపర్యయే కిముపయం త్వర్థస్య దాసాహితే |
 తస్మా ల్లండనభిఖ్యయా విలసితాం గత్వా పురీం విద్యయా |
 చోద్యోగేన యఉన్నతః పునరిమాం పుష్టాత్యసావైపుమాం || ఇతి
 రసిక ! హుం ! కాలానుగుణ్యేన భవతోక్తం; సపునశ్శాస్త్రమర్యా
 దా మాలోచ్య, హంత ! బలవాంఖ ప్రేతత్కలమహిమాతీశయః.
 శ్లో. కాలః కనేరివతమఃక్రమపషభేదం | నీచోచ్చయోహారతి సద్విజ
 శబ్దవప | సంశ్చాయతే హ్యహిభయం తనుతేనకామః సన్తార్గమి
 షదపి దర్శయతీక్షణభ్యాం.

అన్యతోవలోక్య

శ్లో. ఆపాదాగి శిరోవకుంఠన పటస్యాత్యంతనైల్యాదృషి |
 సాస్త్యై దాంతరదేహకాంతి విలసమ్భాషామణీనాంరుచా |
 ప్రావృట్కల విసీలసాంద్రజలదా ద్విద్యుల్లతేవ స్ఫురం |
 త్యాయాత్యుజ్వలమారుచాభివిషయస్త్రీ కామశస్త్రీకృతా ||

పురోవిలోక్య

గ. అయంకిల కాషాయాంబరధారీ, కమండులుపాణిః, కయాచి
 త్పరిచారికయేవ, బాహ్యస్యావిశ్వస్తయానుగమ్యమాసపార్శ్వః, కశ్చన
 సన్యాసీ, ఇతవ వాభివర్తతే. త దేనముపేత్య పృచ్ఛామి, కుతోద్యాగ
 చ్ఛసీతి.

సత్వరముపేత్య,

భో స్వామి ! కుతోద్యాగచ్ఛసి ? ఇతః క్వగమిష్యసి ?
 కింబ్రవీషి ?

. సకలసుకృతగరీయసీం వారాణసీ ముపేత్య గంగాస్నానాదికు
ర్వణ, శ్రీవిశ్వేశ్వరం సంసేవ్య, తత్ర కానిచి ద్దినా న్యుషిత్యా, పున
రపి రామేశ్వర ముపేతు ముద్యుంజానః, పరిభ్రూమామి. ఏషాపితపస్వినీ
పూర్వాశ్రమాం ద ప్యస్మత్పరిచరణం కుర్వంతీ, సమాయాతీతి.

భోస్వామి ! తస్యామస్తకోపరి విన్యస్తం భాండమివ దృశ్యతే;
తస్మిన్ కిమస్తి ?

కింబ్రవీషి ?

రామలింగేశ్వర మభిషేక్తుం గంగా సమానీయత ఇతి.

అహో ! అస్యా మవస్థాయామపి పరమార్థబుద్ధిః ! సమ్యక్తం

నిర్వణ్యం

ఏషాకిల

శ్లో. గంగాధరత్వా ద్గుడపిష్టచూర్ణతౌల్యాచ్చభస్తాంకితఫాలవత్వాత్ ।

శిరోహి లింగం తనధస్తనాచ । ధృత్వార్థనారీశ్వరవద్విభాతి ।

అపిచ

శ్లో. రక్తం వాసో విటఇవమహా । బాలవిశ్వస్తికాయాః ।

ప్రాక్సాచేశ ప్రమితివిషయం । కించి దాలంబ్య చాంగం ।

పశ్యా దూతదనుకుచయో । రక్తండలం చుంబితాంసా ।

నేత్రే కైశ్యం యదిచకలయే । ద్వ్యర్థసర్వాంగభూషం ॥

భోస్వామి ! గాహాన్త్యం విహాయంతఃఖద్యమానఇవ దృ
శ్యతే; తత్కిమర్థం సన్యాసిత్వం స్వీకృతం ?

కింబ్రవీషి ?

శ్రుణు మదీయ మాశయం అవహితోభవ.

శ్లో. కృత్వా సంతాంశ్చ యజ్ఞా సధికరుణభయాదేవ సన్యాసితాస్తా ।

తస్యాం భిక్షాద్యలాభా దభవదపిచ । మహాదండవానోవధూతః ।

భూయోవాంఛావివాహేనమజనినశిఖామేస్తికావాగతిస్స్యాత్. ఇతి.

హంత ! విదితం భవదాకూతం.

శ్లో. దంధ్యాలాచపప్తనామ్నా గతిరిహ | విధవా నోభయభృష్టతాతే |
సుకేశ్యాః సంగమా దేతస్యా విశ్వస్తికాయా స్సంగమవ సుఖ
హేతుః.

శ్రుతిమభినయ పునః కింబ్రవీషి ? సాధు త్వయోక్తం.

శ్లో. యస్యాం సంతి నపాదనూపురరవా | ర్భట్యశ్చ విశ్వస్తికా
కీడాయాం నహి కంకణధ్వనిభయం | నాప్యంజనాసక్తిభిః |
భీతిర్నో తిలకం శ్రమాంబుగళితం | న్యాది త్యురోజాతయో
శ్చోభగ్రింధివిభేదనశ్రమ లఘో | సా కేన హిస్మత్యే || ఇతి.

అహో ! బలిష్ఠకలికాలానుగుణ సన్యాసప్రకారః. సాధు భో !

సాధు. భవంత ఇత్యన్యతో దృష్ట్వా, సాధయంత

అహో మన్నేత్రఫలమిదం స్మృత్నమాయాశి-

ఇయంహి

శ్లో. పశ్యాత్కచ్ఛవిధారణేన విభజం త్యేతన్నితంబద్వయం |
స్త్రీయం ద్వైతమతం ప్రసక్తుమివ యా చాత్మ్యసాందర్యయోః |
పాత్రం కన్నడభాషయాతిమధురం సంభాషమాణా ముహుః |
మాధవస్త్రీధృత కుంకుమార్ధ్వతిలకా శ్రోణేభ చేణాలసా ||

ఇయంకిల అద్వైతమతస్థా స్వరమణీ రఘునీయతరా.

శ్లో. యేనాబద్ధ ఉరోజ చోభిహృదయగ్రింధి ర్విభేద్యవచే |
దద్వైతం స్ఫురతీతి కంకణర్షణత్కా శోణ వక్షీవయా |

సైమావర్తుల కుంకుమాంకతిలకా నెల్నాటికాంతామణి!

స్తిర్యక్పార్శ్వవివర్ణితైశ్చవిలస త్సైవణాచామంతకా॥

అన్యతోవిలోక్య

శ్లో. దేశం విప్రస్యపశ్యా త్సుగుచిరకకుచి ప్రక్షిపంతీచఫాలే!

శ్రీచూడేనోర్ధ్వేఖాం స్మరవిజయకరం నైఋతీమివైనాం!

ఏషాభూషావిశిష్టాన్యధికతరుగుచి త్వష్టవీ భాతి బాహ్యోఽ!

చక్రం శంఖం దధానాకుచయుగలయో ద్యోతయంతీవసామ్యం॥

ఇదమత్యద్భుతం ద్రష్టవ్యం శ్రోతవ్యంచ.

శ్లో. భస్మోద్ధూరితవిగ్రహస్య రభసా శ్లేషాదిభిలింగిన!

శ్రేష్ఠాభి సుకలాంగసంస్థమలుపద్రోమాప్యనాయాసతః!

స్నిగ్ధత్వాత్సుతనో స్త్రియః కఠినయోర్వత్కోజయోః పీడయా!

భగ్నం లింగమున్ద్రితం సుబుధేచానస్థలింగౌజసా॥

శ్లో. అగ్రిప్రత్యుక్తముక్తా మణిమయనలయాకారభూషాండధానా!

నాసాయాం ప్రాంతసంవేష్టితముకునిక కే శ్లేషపూర్ణేందుబింబం!

మూర్ధ్నిస్యస్తావకుంఠా యతమినపరివేషేణవక్త్రేంద్రధానా!

మాహారాష్ట్రంగనేయం నలయితవిలస ద్వేణిబంధావిభాతి॥

ఇయంహి సౌకుమారిన్యస్య లావణ్యసంపదాం నిధిః. పారసీక

దేశీయా.

శ్లో. ధావశ్యేన తనోద్ధృతస్యవిమల త్కౌమస్యవై కార్యదృహిః!

ద్రత్యతీకృతవ త్తయోర్మిపులయోర్వత్కోజయో ర్మండలం!

ధృత్వా మూర్ధ్ని కృతానకుంఠనహా లజ్జావకుంఠం త్యజం!

త్యాయాత్మ్యజ్వలం పారసీకవిషయ స్త్రీమంశు చక్షుశిఖలం॥

శ్లో. సౌనశ్శేం తచ్చశక్తిం సుగుచిమరియాశ్చస్త్రియంకారయిత్వా!

నత్కోజద్వంద్వతంభా ద్వినిహితగుణికాయగృతమత్సంతసూతం!

యూనాం జేతుంమనాంస్య త్యజదిహమదనః కింతతశ్చోపదిష్టా |
 తద్ధూమ స్యేవ రేఖా విఃసతిపురతో నీలవేణీకలాపః ||
 సమంతాద్విలోక్య అనగాః ! సృష్టివైచిత్ర్యం విధేః.

శ్లో. చేలంస్నిగ్ధం హరితకపిశం దర్శితైకోరుమూలం |
 హరిద్రాంగీ పరిభృతవతీ మూర్ధ్ని దత్తావకుంతా |
 కక్షేల్లిప్సా గురుకుచసమం పాణినాచోదకుంభం |
 విష్టభ్యాయః కఠినవలయాచోత్కలస్త్రీ విభాతి ||

శ్లో. ధృత్వా షోడశకూర్పరాయతమహో చేలం తదీయాంచలం |
 వక్షోజావభిత స్స కాచవలయ ధ్వానం క్షిపంతీముహుః |
 కైశ్లేకందుకపుష్పకం నిదధతీ శూద్రాంగనా భాత్యసా |
 ఎస్త్రీవాచిర సారతేచ కఠినప్రాయాచ వక్షోజయోః ||

ఇయంహి, సమధికవయస్తిమిరాంధకారితనయనా, అంతికస్థమపి
 జనం కుచాభ్యాం తాడయంతీ కాచిదంగనా సమాయాతి.

శ్లో. కులటావిట లంపటాకటాక్షా వికిరంతీ కటువాక్యమారటంతీ |
 చటులప్రకృతి ర్విలంబికేశా కుచయోః పీఠయోః పటం క్షిపంతీ ||
 అన్యతో దృష్ట్యా

శ్లో. ఉద్యత్పూర్ణశశాంక బింబమభితో రజ్జ్వద్యధావాజపా |
 సంగాద్రీక్షితవామలశ్చ ముకురో రక్తాంబరేణావృతం |
 మ్లేచ్ఛస్త్రీముఖపంజరం విజయతే చాభ్రంపహచ్చిత్రకం |
 చంద్రాంతగిరి చంద్రబింబముదితం కింవేతి శంకాపహం ||

ఇయంహి, సమంతాత్పరివేష్టిత యునజనా, కించి త్సముపన్యస్యతి.
 హూణస్త్రీయా భవితవ్యం. కించి దంతరం గత్యో సత్య మియమేవ, క
 యాచి త్యభిన్నజాతీయయా స్త్రీయా స్వాక్తి మనువారయంతీ సమాప
 న్యస్యతి.

శ్లో. జాలాలంబి శిరస్త్రికాచ దధతీ సత్పుస్తకంపాణినా।

హూణస్త్రీ స్వమతం హితంచ పురతో యూనాముపస్యస్యతి।

తోషామేకతమో హ్యమంస్త రభసా ద్రంశ్యేకదావాసయో।

త్వస్యశీకీస్తుమతం తథాస్తు తదిమా ముద్వోఘు మిచ్ఛామ్యహం॥

ఇయంహి, రమణీయాకృతిః యూనాం మనో మోహయతీవ.

శ్లో. అంతశ్చార్మణికందుకద్వయవినిక్షేపేణ కూర్వాసక।

స్యోరోజద్వయ సన్నివేశ మధికం విస్తారయంతీ కృశా।

అంశాన్నత్యవదాంగికంచ దధతీ హ్యరక్తపాదాధరా।

హూణస్త్రీప్రతిభాతి మండగమనా నా రాజహంసీ యథా॥

సమ్యక్సేహప్య, అహో! అతిమనోహరలావణ్య పరిపూర్ణా,

హూణాంగనాకందుకకీడా మాత్రసోతి.

కందుక ము

శ్లో. లోలాపాంగ మనంగమంగలదృశా సంవీక్ష్యసేచోన్నమ।

ద్వక్త్రిం వ్యాకులకేశపాశ మధికశ్వాసం ముహుస్తాడ్యసే।

ఉత్సుత్యేన కుచోఽపీడమురసా ప్యాలింగ్యసే సాదరం।

హూణస్త్రీతమయాచ కందుకముదా సంకీడ్యసేత్వంకృతీ॥

అపిచ

శ్లో. పీనోద్వృత్త కుచద్వయ ప్రతిభట స్త్వంచేతి హూణస్త్రీయా।

హస్తస్యస్త మనోజ్ఞవేత్రవలయే నాఘాతితో మాశుచః।

ఏతన్నాత్రవిమర్శనేన కుచయో శ్శోభా సతత్కందుకం।

వ్యత్యాసేపి విపర్యయం నలభసే త్వద్వణాః తేరపి॥

అన్యతో విలోక్య

ఇయంహి, మణిముక్తాది వ్యవహారినిపుణస్య ఘూర్జరస్య కళత్రీ

రత్నం.

శ్లో. మోహభృతరతాం మనోరథ మహానాకాధిరోహేణచ|
జ్ఞాతుం పారమభీష్టతాం విహరతాం యూనాం చతజ్ఞాపికా|
దీపాగ్రి దీపశిఖాతనెహ్యతనునా సంస్థాపితేహోజ్వలా|
భూషాభూషణ దేహకాంతికలితాస్త్రీరాజతేఘాజఃరీ||

అన్యతోనిరూప్య.

ఇయంహి క్షత్రియాస్త్రీ, రమణీయ తరణావణ్యమ యాకృతిః
సందృశ్యతే.

శ్లో. గండా భోగవిచరితా గ్రివిలసచ్ఛ్రి కాకపక్షాన్వితా|
ముక్తావిమృమకే యథాధరలస న్నాసాగ్రి ముక్తామణిః|
రాజ్జభాతినశా నిబద్ధ వలనూకారాంతరీ యూషరం|
సంన్యాసం కంచయోర్మహునికధతీ నీమంత సిందూరభాక్||

కించ.

శ్లో. నానాపుష్ప సుచందికాంకకబరీ భా రేమయూరీయతః|
వ్యాహారేచపికీ మృగీనయసయోః కోక్టీ హ్యున్యోహతయోః||
సింహీమధ్యత తుచమరద గమనే హంసీచకాగ్రిర గిరో మూలౌ|
తదియంస్థరాజిత మహారాజం త్వాలయశ్శీరిచ||

అన్యతోవలోక్య ఇయంహినియోగి జాతీయారమణీ రమణీయ
తరా యతః.

శ్లో. వీనోరోజనిబద్ధ చోలనిబిడ గ్రింధేవిభదాత్రధా|
రేఖాభిఃపూతకందుకాప్యభిషనేధృ త్వేనతస్కంతుకం|
భాత్యేషాచతురా సయోగి రమణీకృతాప్య సద్గౌరవం సద్యద్గోఽ
తయతి స్వభూషణ గణసంభాషణే వీక్షణే.

దూరాదవలోక్య.

అహో ఇయంహిక న్యాపిపశ్యతోహ రస్యగృహిణీ రమణీ
యతరా.

శ్లో. నురుచిరచాకారో ర్వధ్యా స్సువర్ణమయీ తనుః

కిముత పరమానందా వాప్తే స్సువర్ణమయీచ వాక్

జయతి కనకే త్యేషాభిఖ్యా సువర్ణమయీపరం

కనకవిముషోనధ్వాస్వర్ణం కదాపి నదుర్లభం.

39

(కతచిత్పదాని గత్వా పురోవలోక్య) కోయం కలకలః తాళ

పత్రాచ్ఛాదితకాయనూనస్యాధస్తాత్ సంఘీభూయస్థితానాంజనానాం.

భవతు త్వత్ప్రేవ గత్వా జ్ఞాస్యామి కిమేతదితి.

ససంభ్రమంకించదంతర ముపేత్య.

భోభో జనాః కోయం సమారంభజనిత కోలాహలః.

శ్రుతి మభినీయ కింబ్రూఢ.

ఏవభద్రాద్రాయూఖ్యైసా శైవ వైష్ణవ మతతత్వనిర్ణయ
కాం కాంచితృభాం కారయతి.

తదర్థం నయ మహాతాః దాక్షిణత్యాః పాశ్చాత్యా
బౌత్తరేయాః పండితాః తేషా మత్రవాదః ప్రచలతీతి.

రసికశైఖరః.

శ్లోతవ్యపచాయాదో మహతాం సజ్జనానాం (కించి
దంతర మేత్యు.)

పురోవలోక్య.

అయంకిల జానువర్యంతావలంబమాస విపులయద్రాక్షమా
లః కళ్యాణార్థభాగనిష్కప్త బిల్వదలభాసమానః

ధ్రువోః కేణోపకంఠం.

పృష్ఠే. సకలానయవేషుచ భస్మరేఖాంచితః భస్మత్ప్రీరేఖాం
కిత ఫాలదేశః శైవమతానలంబీవ పండితః తదభిముఖభూయతిష్ట

త్యయంకి లోర్ధ్విపుండ్రీకయో రక్తధ్యతిరి చూణాంకిత రేఖావిలాసః ఆ
కంతాన్నా భివర్యంతావలంబి తునసీబీజమాలః సప్తకచ్ఛధారణ సముజ్వ
లాకృతిః చందనానులేపనమరభిత స్థాసకః మహావైష్ణవభవ ప్రతిభాతి.

అసయోర్నామసీజ్ఞాతవ్యై సుప్రసిద్ధపురుషావివన్యతిభాతే.

భోభో! అసయోర్యవయోః నామసీజ్ఞాతవ్యైకస్తవ్వంభవాన్
కశ్చాయమితి (శ్రుతి మభినీయ.)

కింబూధ.

విద్వద్వైష్ణవ మత్త మాతంగోత్తుంగ భయంకం కంక్షీరవ
బిరుదాంకిత షడ్వర్ణసస్థాపనాచార్య మహామహోపాధ్యాయ శైవమత
స్థాపకాచార్య విశ్వేశ్వరభట్టారక ఇతి మన్నామనేయః సుప్రసిద్ధమేవ
నకదాపి శ్రుతిపదం గతం భవతః.

—శ్చరిసిక శేఖర.. భవతు. అయ మవరః కింశ్చ—

కింబ్రవిషి.

అయమపి బౌద్ధప్రతివాది కురంగ భయంకరాద్యైతమతగరి
త్ర విద్వన్మిత్రమాతంగ కేసరిబిరుదాంకితోభయవేగాంత ప్రవర్తక శ్రీ
వైష్ణవ విశిష్టాద్యైతమతోధారక శ్రీమధుసూదనాచార్య ఇతి నామధే
యేన ఖ్యాతం గతః అసయో రఘునా విప్రసేవత్తి ససమజసి అత్యుత్తమ
శ్చివోవా విష్ణురేవేతి (ససిక) అహో అసయోర్నామసీ వైశాఖపురీష
కూషరజ్ఞా ఇవాత్యంతం దీర్ఘతమే పాండిత్యక్రికషుస్త్వ సజ్జాయతే
కీదృశాచితి అకాశే కణాం దత్వా అసయోర్నాదః ప్రచలతీవక్రింద్రవి
తీతి శ్రుణోమి తావత్.

అస్యేషాం దేవానాం శివశ్చైష్ఠః మృత్యుంజయః కృత్తివానా
ఇత్యుక్త త్వత్ కించప్రిభురాసుర సంహారకాలేవిష్ణురీశ్వరేణ స్వశరాస

స్యబాణీకృతఃతస్మాద్ చిహ్నశ్చైష్టః|అపరోబ్రవీతి ఆస్తాంతావతీ|విష్ణురేహ
తుల్యత్వమస్యర్వేషాం|విష్ణునాకారాయణః కృష్ణః ఇత్యుక్తత్వాత్| విష్ణుపా
దోద్భవాంగంగాం హరిస్సరసా| ధృతవాక్| కించశివస్తామసః | అతప
వసరాక్షసానాం ప్రభురుపాస్యశ్చభవతి| శివస్య| చితాస్మృతభ అంగలెః
భూషణానినాగాః| బ్రహ్మకపాలం భిక్షాపాత్రం|దిశవవాంబ రాణీత్యమం
గలపరికరః| విష్ణుస్తునాత్వికః| అతపవ సత్వప్రభానైశ్శమిచిరుపాస్యతే |
దేవానాం ప్రభుశ్చ| అస్యపుసవై భవంకింనర్తయామసే| కస్తూర్యా
దిసుగంధ ద్రవ్యమిశ్రచందనం ఆనులేపః| కౌస్తుభం భూషణం వక్షసిశ్రీః|
తస్పస్వణామయంపీతమంబరం యస్ససతాదృశో విష్ణురేవాతుల్యత్వమితి|

రసిక.

ప్రవాదీ కిరవనతః|శ్రుతో మితావీత్| శ్రతిమభినీయ | కింబ్ర
వీషి | ఆస్తాంతావత్ | జగన్మోహనానతారే అస్మదీయశ్శివః| స్త్రీస్వ
పూర్ణిణం భవన్విష్ణుంయద్భుతమారభ్యవాక్| వాదీవదతి|ధిక్ జాలక్రీ| కిమ
వనుతి ద్రగ్భ్యునే| అస్మదీయవిష్ణు మేవంనిందాపాత్రంకరోషి|| అయంస
భవన్| ఇతి (తస్మిన్చపుట కాండదాతి) అన్యోవదతి| దిజ్ఞాత్రి|| మదీయం
శివం నింపసిషశ్శిమే సామధన్యమితి (కేశగ్రాహం నిష్క్రమితి) ఇతరే
మోచయంతి||

రసికశైఖరః

పునోవిరోధ్య | అయంకః | తస్మాత్తస్యభామధ్యాదుద్ధాయ
కించి న్యక్తుకామ ఇవసన్నధః | భోఅయంకః | కింనామధేయోసా|
(శ్రతిమభినీయ కింప్రీషి) అసౌలప్తావధాన శతావధాన భోజనావధా
నాది సకలకలాకలాపనిపుణః | కింకవీద్రఘటా పంచానన తీక్షణసఖ
బాలకలానిధి బాలసరస్వతీ ప్రజాపతి మాభిరత్న మితి నామధేయ సఖ్యా
తింగతః.

రసిక.

హంత । అపరమార్థజ్ఞః లోకః నామధేయ నూధుర్య
మాత్రేణ వసీవచ్యతే॥భవతు! అయమపికంచి దుపన్యాసంకర్తు కామఞ్చ
వాస్తే (శ్రుతిమభినయింకింబ్రవీషి) విష్ణునా శిష్యాపినాకింతుబ్రహ్మ తావదే
కంపక మెవాద్వితీయంబ్రహ్మైతిశ్రుతే: సవన సర్వస్యజగతః కారణం ।
తస్మాదేవ సృష్టావయంసంస్వేపిసహజావప! యద్దైకసాక్షిత్వతు సత్సన్నాః ।
కుమారాః పరస్పరంసంబధ భాజన వ్యవహారాది కృత్యేషునజగుప్సం
తే । తద్వద్వయంజాతినీత్యాది భవమనసామానాః ఏకయావా ఏవవర్తే
మ! యత్రచ బ్రాహ్మణక్షత్రియత్వాదివర్త విభాగోనాస్తి । ఆహారవ్య
వహారే మిభిత్వాభాజనకరణేపిన ప్రత్యవాయుః సంధ్యా వందనా చారని
యమాః అనావశ్యకావప! తదేతద్ద్రావ్య సమాజమతనిః సుప్రసిద్ధం
నుఖాచరణీయంచ । కించ సర్వేషాంబ్రహ్మసమాజమతస్థానాం.

శ్లో. మోక్షమసీగేంద్రహ్వయిల్లక్ ప్రముఖముషిగణాః

వేదవాక్యానిబైబిరీవాక్యాన్సుఖాయక త్యసరస విహృతయః

కాపిసోయస్యపానం

సాలగామిస్య తీర్థంకిల వసనకృత్ సీచజాత్యావిశేషావేషస్సన్వి

తకర్మబంధాద్వి గభితమనసాంలండనాఖ్యం విశుంఠం. 340

రసిక శేఖర! హంతబలవానీఖలువ్యా మోహస్సంఘ సంస్కరణ
ప్రవాహస్తన్ని బంధసనేతు మప్యత్రిక్రామతి భవత్స్వస్యోగచ్ఛామి కణి
చిత్పదానిగత్వా దూరతోదృష్ట్యా.

ఇయంహి.

శ్లో. తిర్యక్పాశ్వవివర్తికైశ్యవిల సత్సే వణాచామంతికా నీమం తేచ
నువణాకై తకదలం నాసాగ్రముక్తామణిం

ఆరామద్ర విశాంగ నాచదధతియూనోన వీక్షితకిం

కాంతావాధుఁ పికన్యరంతు మపివాద్రవ్య వ్యయాద్విభ్యతః. 41

(అన్యతోగత్వా పురోఽవలోక్య) అహోఅయంకిం! పాండరీక
వాజపేయయాజినః యజ్ఞైశ్చ సోమయాజినోనస్తా । అగ్నిష్టోమచయన
మహావత్రా పోర్యామాతిరాత్రవాజపేయకామ సోమయాజీతినామ్నా
ప్రసీద్ధః । కశ్చపిప్రః । పశ్చాత్తాపతప్త ఇవన్యశ్యతే । అన్యవంశక్రమాగతం
మహాభాగ్యంసుత్రవాగతమివప్రతిభాతి । తద్గత్యాపృచ్ఛామి । కిమధఁ
మంతః ఖద్యమానఇవదృశ్యసఇతి (కతిచిత్పదానిగత్వా) భోమహాశ్లోత్రి
యపుత్రీ! కిమిత్యంతఃఖద్యమానఇవదృశ్యసే! కథయతచ్చింతాకారణం ।
కింబ్రవీషి! అస్తిమదీయంబహుబుంచిత్రచరితం । తద్వక్ష్యం ఇహోమీతి ।
(సస్మితం) కథయతత్ప్రీంచిత్రచరిత్రం! శ్రోతుమిచ్ఛామి! స్త్రోమభినీయ!
కింబ్రవీషి! అస్తి కిలత్రిభువనమోహనసుందరీ సనకలతికానామ వారాంగ
నా! సాకిల హుపేణనవిలాసగమనేన వాక్యోపవాక్యసందభఃమాధుర్యేణ!
సుధామాధురీధురీణ సంగీతరీత్యాభరతశాస్త్రానుసారితా లలయాసుకా
రినృత్తవిద్యనూచ! వాత్స్వయసతంతప్రసిద్ధవిద్ధ కాలింగనవ్యానతకరణ
పురుషాయితాదిరతచాతుర్యేచ గరీయసీతి త్రుత్యాతన్యామానకౌహమ
భవం! యదాయదాప్రతిసాయంతస్యాః గృహంప్రతిగతవానస్మితదాతదా
గాఢాలింగనచుంబనాదిఃసంతోషయితిస్మసాతితస్సామయ్యసురకైతిబు
ధ్యామదీయం పితృసీతామహాజ్ఞాతం గృహక్షత్రారామానికంవిక్రీయత
తైస్థనిమాణవిషయే తదీయసుహితుః రజన్వలోత్పనసమయే ప్రభ
మరుగాధిరోహణమహోత్సవేషుచతస్యాః ప్రత్యైకకలంధనం సమ్యగద
దాం! ఏవంగచ్ఛతిసమయే! కదాచిత్సాయంకాలే మందమలయానిల
సంచారానుకూలే సముద్యదించుకిరణజాలే ప్రసరతిమనోదృఢవనశీలే
కామశాస్త్రప్రసంగానుసారేణాహమపృచ్ఛం । పురుషాయితరీతినా

కదాపిదశితాకిలభవత్యా మయిప్రీతిరస్తిచేత్పురుషాయితవిలాసం ప్రద
 శయేతి) సాకిలాతిచతురామదీయనచనం సవిలాసమాకలయ్యి కింది
 ద్విహాసంతీసేయింకీః కియతీతస్మాదస్యాం నిశిప్రకాశయామి పరంతు ।
 భవానతిసుందరరమఃవేషంధారయతు ఆహమపిసాపవిలాసయుక్తస్స
 పురుషస్య వెషంధారయా మీత్సుక్త్వాస్వీయాంగాద్భూషణాన్యవతా
 ర్య మమవేషేంనిబధ్యతదగ్ర సువణచామంతీకుసుమం సీమంతే సువ
 ణకై తకదలంకణయోమణికుండలై గ్రీవాయాం హారలతాం
 వినిధాయనేత్రీయోః కజ్జలెన పాదయోలాక్షారసేన చాలంకృత్య
 షోడశహస్తా పరిమితమహాచెలం పరిధాప్యసుందర రమఃవేషం మమవి
 ధాయదృష్ట్యావిహస్యయః కోపి యుచారసికః పెక్ష్తతేనత్వాం సాక్షా
 త్ స్త్రీయమివమస్సమానోఽభినందతి॥ తన్మాత్రపర్యంకతలెనముసవిశే
 అహమపియావదంభ్యంతరము పేత్య సముచితపురుషవేషంధృత్వాయా
 స్యామీత్సుక్త్వామందంమదం విలాస భవనాన్నిజఙ్గామ యావ
 త్సా పురుషవేషం ధృత్వాఽయాతితావదేవకశ్చనయుచాసమాజగా
 మ సచమదీయగృహభ్యంతరం ప్రవిశ్యనుండస్మితవదనో మత్సమీప
 ముపసపాతి అహమపితాదృశపురుషం దృష్వాదూరాత్ పురుషాయితం
 కర్తుం సుందరతరుణవేషంధృత్వాసైవచారాంగనా సమాయాతేత్యహ
 మమందమానందమన్యభవం॥ పరంతు యావత్ మాముపసపాతితస్య
 గుండాభోగవ్యాలంచిత్రశ్రునిచయతయాఽయమరణవ ప్రతిభాతి పురు
 షః॥ కథమన్యథామహాశక్తశ్రీమతై ణివిబారయత్ ప్రయావదనం ప
 శ్చాద్విధాయసుప్తః పర్యంకతలెనముపావిశం॥ ఏతస్మిన్నంతరే
 సతరుణోమందల మందముపసృత్యప్రియసింహి వీక్ష్య సే మమద్వితీయః
 తేమదనబాణతీక్ష్ణకాక్షావీక్ష్యైః ససంభాష సకింసవిలా సమాధు
 ర్య చాశుర్య మోచనై వాచనైరితిపిజల్పః మదీయాంగము

పపన్వశః తస్యదృష్ట్యా కఠినహస్త స్పర్శాదయమన్యః పురుషః ।
 తామివ వారసుందరీం మన్యమానో మమాతిసుందర రమణివేషం ధృ
 తవత స్సమీప ముపసృత్యచ| ఇతః పరివతేయముఖం| విలోకయామి
 యావదితి మా మానిలింగ| తతోహం భయకంపరోషవిహ్వలచేతాః
 పాదేన తస్యోపర్యండకోశి స్సాహ మతాడయం । తేన సంతాడనేన
 హంతహంత కిమిదం జాతమితి సంతప్యమానహృదయః సః మదీయకేశే
 షు సమవలంబ్య మా మానమయ్య ప్రతిహతుః ముద్యతః| అహమపి
 తస్సన్న త్యేన కేశగ్రహణం ససంభవతి తికించిదానతశిరావవ మదీయ
 కేశాంతహస్త మాకృష్య తదీశాండకోశం సమపీడయం, అశాంతర
 హ హత్యోస్మి హత్యోస్మితి రుదః కించిత్సంజ్ఞావశిష్టఇవ భూమా పపా
 త మఃమూర్ఛ. ఏతస్మిన్నంతరే తాదృశం స్వవిలాస గృహప్రతిభావన
 ద్విగుణితం తాడనశబ్ద ముపసృత్య సా వారసుందరీ సమాగతవతీ. ఆ
 గత్యచ హ కింకృతం భవతా. హ్యోయం పురుషః ప్రియతమో
 మమ| భోశ్శోత్రీయపుత్ర జాతం జాతమేవ. నచాత్ర శోకః కార్యః
 పరంతు కేషామ ప్యవిద్విత్వేనాస్యామేవ రాత్రౌ తటాకే పా
 తయైనం. అన్యథా రాజభటగౌఢా భవేది త్యుక్తవతీ. తచ్చుత్వా నిస్స
 పత్న మితః పర మానంద మనుభవిష్యామితి మన్వానోతథా స్త్విత్యుక్త్వా
 న్కంఠే తం నివేశ్య విగతప్రాణతయాతిభార భూతమప్యేనం నిస్సపత్నర
 త్యానందలాభస్మృజేనచ త్వరితగమనోహం యావత్తటాక ముపేత్య
 అపాతయం తావదేవరాత్రౌ రాజభటా స్తచ్చబ్దముపశృత్య పరావతం
 తః మామవశోక్య తిష్ఠ రేచోరతిష్ఠేతి సత్వర ముపసృత్య పర్యవార
 యః. తత స్సముపాజాతవేషధుం భీతభీతమివస్థితం మాం నిర్దిశ్య అ
 యం స్వశతుం కంచన మారయిత్వా తటాకే పాతయామాస త
 స్మాదేనంబధ్వా కారాగారే స్థాపయతే త్యనోన్యం వివదమానాః వి

హసంతో మామాదాయ కారాగారే దశవమాణి సంస్థాపయా
మానుః.

ఋహుకాలం తత్ర తస్థివంతం నియతకాలానురోఽన పునర్విస్తర్జ
యామానుః. తస్మా దతికృషణః కారాగారాద్విముక్తోహం పునస్తస్యః
వారయోషిణో గృహం గంతుం జహేమి. అధనికతయా మామితః
పూర్వమివ సవశ్యతిః తత్కథం పునాథానార్జనోపాయ ఇతి. మదీయః
భేదః ఇతి.

రసికశేఖరః

తహేశుః సమధికధనలభ్యాపాయంగధయామి.

శ్లో. వ్యవహారః కూటసాక్ష్యం సమ్యక్ స్వకృషి రెవచ
స్వకన్యావిక్రయోపాతిభింశ్చైతే ధనప్రదాః॥ 42

నను సత్యా మతిసుందరహుపత్యాం ప్రియతమాయాం.
కిమథం తవ కపటదాంభిక విలాసవలీషు వారవిలాసినీ వ్యనురాగః
కథయ తదఖిలం, స్మృతి మభినయ కింబ్రవీషి.

శ్లో. పరాన్నపరమాన్నక హ్యభిరుచి ర్యథా స్వేగృహే

తథా సఖిః తింత్రిణీజలరసేన వృత్తంధసి

విలాసిగణికాంగనాధరసుధారసాస్వాదనా

ద్విలాసరహితా క్షణం కుఃనధూరతిగారతిః॥ 43

హంత బలవాఖిలు వ్యామోహః. భవతు అన్యతోపసరా
మీతి కతిచిత్పదాని గత్వాపురోవలోక్య ఇయంహి ద్రవిళాంగనా నా
గరికతా గంధమ. ప్యనాఘాతవలీ సమాయాతి.

ఇయంహి.

శ్లో. శ్రీవామంగళనూత్రిలంబినిబిడవ్యాబద్ధచేలాంచలా
వక్షాజావిపులాప్రకాశ్యనస నాచ్ఛాదితుంసక్షమా॥

లజ్జాగంధమనాకలయ్యనహసాఽయాంతిహసంతీరతౌ

వామాసాద్రీవిభాంగనావిజయతేస్వానీద్రాఘ్నియంతీస్వరాః॥ 44

శ్లో. చోళబద్ధవిపులస్తనభారాః స్ఫురత్కైరవసమూక్షివిహారా

వేగినాటిరమణీరమణీయాః మారబాణశరణీకరణీయాః॥ 45

పురోఽవలోక్య, మదనదాన ఇవ ప్రతిభాతి మమ మిత్రరత్నం శుభోదంతం వస్తు కామవాస్తే॥ తత్త్వరితతరంగత్వాః ధైర్యసంభవయా మీతి కతిచిత్పదానిగత్వాః హేనభే మదనదానద్రవ్యవ్యాని నదృష్టాసి ..... ఆకాశేకణాండత్వాః...కిం బ్రవీషి ద్రవ్యవ్యానాం మదనమంజర్యాః ప్రథమరంగాధిరోహణమహోత్సవోఽవశిష్ట ఏవ॥ తత్త్వరతాం భవాః తస్మైహోత్సవదశానాయేతి॥ తస్మాద్రవ్యవ్యవసాదృశ మహోత్సవః చక్షుః ఫలభూతః॥ తస్మాదుభాభ్యామపి తత్రగంతవ్యం (ఇతి కతిచిత్పదానిగత్వా)

రసి. పురోవలోక్య, ఇయంహిబంగాళవిషయవాసినీకామినీ॥

శ్లో. బంగాళదేశయువతిః॥ ప్రత్యంగానాన్మదన లేన నిచితేన

శృంగారసార భూతౌః॥ ఘటితావివరత్కుచాదధానయం॥ 46

మదనదాన, కింబ్రవీషి మదనమంజర్యాః ప్రథమరంగాధిరోహణ మహోత్సవోమాంత్యరయతి॥ తస్మాత్ త్రైవగచ్ఛామః॥

నివర్ణ్యాః॥

రసిక! నఖప్రెక్షతాం ఆయం మదనమంజర్యాః ప్రథమరంగాధి రోహణమంటపః॥ సమంతాత్సరివేష్టితపరిజనస్సందృశ్యతే॥ (మదనదాన సఖాకింబ్రవీషి సమూరబ్ధమెవసంగీతకం తదగ్రీవోగత్వావిలోకయేతి॥ తథాస్మితి॥ కిందిదంతరము పేత్య భోనఖమదనదాన ఎవమదనమంజరీ

మృత చాతురీం భావగరియనీం దశకాయతి పశ్య।

శ్లో. నృత్తంతాలలయానుగంహ్యభినయో భావానుగోమాధురీ
ధుర్వస్తస్య సుధారసస్య సరసోగీతిప్రకారోపరః
సభ్యాన్తానసఖలాంశ్చ చిత్రలిఖితా వానిశ్చల్యాప్రీణనాత్
త్కుర్వంతీచపదేవదేవ విహసంత్యాభాతి వారాంగనా॥ 47

సమృద్ధిరూప్య। అపహోలస్యాః నృత్త చాతుర్యం.

శ్లో. సనృత్త విద్యోమియమిద్రజాల విజృంభిం విధత్తైం గవికంపనేన
సభానదోనిశ్చలపృత్తియుక్తా తనోత్కంపేనచకంపయుక్తా.

పాశ్చాత్యోవలోక్య। సభేమదనదాస॥ పశ్య, పశ్య! ఏతస్యాః దేహ
సౌందర్యం.

శ్లో. సువశ్యావర్తైరేకనకలతికాయాఃశిఖరిణా
తయోరూధ్వం శంఖస్తదుపరిమహాపద్మమమలం
తతఃకుందేవ్రాతస్తదుపరిచనీలాః ప్రవిలసంత్యహా
త్యహోతత్సక్తానాంసులభఇహ కైలాసవిధవః. 49

సఖింబ్రీషిషి। త్వమాగతంప్రేక్ష్య, మందనమంజరీ ప్రణామం
కరోతితి... తహిహృష్టాస్మి మదాగమనం విధలం నజాతం । మజ్జ
నస్రఫలం...

యతః। రాజాయదినమయైసత్కరోతి సభాయాంవారవనితాయ
దిప్రీణమతి వాధాకేయదిపుత్రీ। పాషయతిప్రియానుకూలాయచి
సంభాషతేతతః కిమన్యదానందస్థానంఇహసంసారే దుష్కృతిఘోరే :
తస్మాదావయోజనస్రఫలం పునః కింబ్రీషిషి ఏతస్మాత్కిం తేభూయ

శ్రీమదుపహారామితిరసిక శిఖరః సఖిమవ్యదతఃసఖాయాం వారము
రియత్ప్రణమతి తథావీదమస్తుభరతవాక్యం.

శ్లో. రక్షంతుపృథివీపాలాః ప్రజాః న్యాయేనవత్కనా
కవితానరసాప్రీత్యభూయాచ్ఛీగిరిజేశయోః॥

50

ఇతి శ్రీమత్ప్రభువనపవిత్ర గౌతమనగోత్రవతంస పేరివంశస్థూల
ముక్తాఫల శ్రీమన్మహా... వేంకటశాస్త్రిణః
పుత్రేణశ్రీమన్మహాలక్ష్మీగర్భపారావారకళానిధినా
శ్రీకాశీనాథ విదగతుః పిండ్రేణ విరచితాసు
కృతిషు శృంగారరసమంజరీ.

10730'

